

ÇOCUKLARIN BENLİK ALGISI, MİZAÇ VE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER*

Rengin ZEMBAT**

Sinan KOÇYİĞİT***

Ezgi AKŞİN YAVUZ****

Hilal İlknur TUNÇELİ*****

Geliş Tarihi: Kasım, 2017

Kabul Tarihi: Şubat, 2018

Öz

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının benlik algıları, mizaçları ve sosyal becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın örneklem grubu; Erzurum il merkezine bağlı devlete ait okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 300 çocuktan oluşturulmuştur. Veriler; kişisel bilgi formu, DeMoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği, Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği ile Okul Öncesi Çocuklar için Sosyal Beceri Formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi sonucunda; benlik algısı, mizaç ve sosyal beceriler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmada çocukların benlik algılarına yönelik yüksek puan elde ettikleri yanıtların özellikle “oyun oynama”, “arkadaşlık ilişkileri”, “öğretmen gibi önem verilen kişilerin ev ziyaretinde bulunması” üzerine yoğunlaştığı; düşük puan elde ettikleri yanıtların ise “arkadaşları tarafından verilen olumsuz tepkilere” yönelik yoğunlaştığı görülmüştür. Çocukların mizaç özelliklerine yönelik annelerin verdikleri yanıtlar, çocukların “uyku ve tuvalet gibi rutin ihtiyaçlarda değişken olmayan tutarlılıkta davranışlar sergiledikleri” yönündedir. Çocukların sosyal becerilerine yönelik verilen yanıtlarda; “ismini söyleme ve dinleme” gibi temel sosyal beceriler ile “sözel yönergelere uyma” gibi ileri sosyal beceriler üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırmada; okul öncesi dönem çocuklarının benlik algısı toplam puan, öz saygı ve öz yeterlilik puanlarının kız çocukların lehine anlamlı farklılık gösterdiği; mizaç toplam puan ve alt boyutları ile sosyal becerilerinin kız ya da erkek olmalarına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte sosyal becerinin yordayıcısı olarak mizaç ve benlik algısı incelenmiş; bu değişkenlerin sosyal beceriyi yordamadığı ancak mizacın sosyal becerilerle benlik algısına göre ilişkili düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Benlik algısı, mizaç, sosyal beceri.

* Bu çalışma, 18-21 Ekim 2017 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi’nde yapılan 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Prof. Dr.; Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, rzembat@gmail.com

*** Doç. Dr.; Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, kocyigit@atauni.edu.tr

**** Dr. Öğr. Ü.; Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, ezgiaksin@trakya.edu.tr

***** Arş. Gör. Dr.; Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, hiltun@gmail.com

RELATIONSHIPS BETWEEN CHILDREN’S SELF-PERCEPTION, TEMPERAMENT AND SOCIAL SKILLS

Abstract

In this research, it is aimed to being examined that, relations between self-concepts, temperaments and social skills of pre-school children. Research is conducted in relational screening model. Sample group of research is formed by 300 children who are attendance to pre-school education institutions which are bound to Erzurum city centre. Data are gathered by using, personal information form, DeMoulin Self-Concept Scale for Children, Short Temperament Scale for Children, Pre-school Social Skills Form. As the result of analysing data; it is found that there is no significant relation between self-concept, temperament and social skills. In research, it is seen that the responses which children earned high scores towards self-concepts focus especially on “playing games”, “friendship relations”, “home visits by important individuals like teacher”; the responses which they earned low scores focus on “negative reactions by friends”. Mothers’ responses to temperaments of their children are towards children act in a not changeable consistency on “routine needs like sleep and use of toilet”. In the responses which are given towards children’s social skills, it is seen that they are focusing on; “telling the name and listening” like social skills and “adapting oral instructions” like further social skills. In research; it precipitated that, pre-school period children’s total scores of self-concept, scores of self-respect and self-sufficiency are differing significantly in girls’ favour, total score and sub-dimensions of temperament and social skills are not differing according to be a girl or boy. On the other hand, temperament and self-concept are examined as precursor of social skill; it is precipitated that these variables do not predict social skill but temperament is more related to social skills than self-concept.

Keywords: Self-concept, temperament, social skills.

1. Giriş

Çocukluktan yetişkinliğe bireylerin tüm gelişim alanlarında kendilerinden beklenen görevleri yerine getirerek mutlu bir yaşam sürmesi, istenen bir durumdur. Belirli bir genetik miras ile dünyaya gelen, çevresi ile etkileşim kurarak gelişen ve büyüyen birey; tek başına başladığı yaşamında aile, akran, okul ve yakın çevresi ile sosyalleşmekte ve doğuştan getirmiş olduğu özelliklerin yanı sıra bir yandan toplum içerisinde kendisine ilişkin fikir edinirken diğer yandan da sosyal alanda gelişim göstermektedir. Bireylerin toplumla ve çevresiyle olan ilişkisini kuramsal açıdan ele alan Bronfenbrenner tarafından geliştirilen ekolojik kuram incelendiğinde de gelişimin çoklu kapsamda ele alındığı, çocuğun sürekli olarak karşılıklı etkileşim kurduğu kişilerden edindiği bazı özelliklerin gelecekteki davranışlarının temellerini oluşturduğu ifade edilmektedir (Bronfenbrenner ve Morris, 2005; akt. Rudasill, Niehaus, Buhs ve White, 2013; Griffiore ve Phenice, 2016).

Bireyin toplumla ve çevresiyle olan ilişkilerinin şekillenmesinde onlarla kurduğu etkileşimin birey üzerindeki etkisi kadar bireyin kendine ilişkin görüşleri de önemli rol oynamaktadır. Bireyin kendine ilişkin görüşleri benlik algısı kavramı ile nitelendirilmekte ve bu kavramı açıklarken psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik etkenlerin karşılıklı etkileşimi merkeze

alınmaktadır. Benlik algısı Demoulin (1998) tarafından bireyin yaşam deneyimlerinden edindiği olumlu ve olumsuz tüm deneyimlerin ve bilgilerin duygusal bir bütünü olarak tanımlanmakta ve öz yeterlik ile öz saygı olmak üzere iki alt boyutta ele alınmaktadır. Demoulin'e (1999) göre öz yeterlik bireyin karşılaştığı durumlara ya da görevlere karşı olan motivasyonu, güveni ve görevin getirdiği stresi kontrol etmeyle ilgili duyarlılığı; özsaygı ise bireyin kendisi ile ilgili ve yaşamında önem verdiği diğer anlamlı şeylerle ilgili olan algısıdır. Benlik algısı kavramı bireyin kendisini nasıl algıladığı olarak tanımlanmış olduğundan bireyin kendine özgü karakter özellikleri bu algının şekillenmesi üzerinde rol oynayacaktır. Benlik algısı üzerinde rol oynaması muhtemel karakter özelliklerinden biri de kişilikteki biyolojik temelli bireysel farklara işaret eden kavram olarak tanımlanan mizaçtır.

Mizaç; bireyin dikkati, duyguları ve davranışlarındaki duygusal tepkiselliğin düzeyi ile ilgili kendisini düzenlemede onu eşsiz kılan bireysel farklılıkları olarak tanımlanmaktadır (Berk, 2012: 260; Sanson, Hemphill ve Smart, 2004). Mizaç, davranışın içeriği ile değil, tarzı ile ilgilidir. Yani bir durumda bireylerin ne yaptıklarından daha çok o duruma yönelik nasıl tepki verdiklerini ele alır (Prior, Sanson, Smart ve Oberklaid, 2000). Mizaç biyolojik temelli bireysel farklara işaret etmekle birlikte nispeten kalıcı ve değişmez özellik göstermektedir (Sanson, Hemphill ve Smart, 2004). Mizacın ne kadarının kalıtsal özelliklerle ve ne kadarının yaşantılar sonucunda oluştuğu tam olarak bilinmese de mizaçla ilgili olarak ortak görüş; her bireyde gözlemlenebilir nitelikte ve çok belirgin bir özellik ya da özellikler setinden oluşarak bireyin dünya ile kurduğu etkileşimi oldukça etkilemesidir (Prior, Sanson, Smart ve Oberklaid, 2000). Goldsmith ve arkadaşları (1987) mizacın, görece sabit olmakla birlikte, çevresel etkilerin değişimine bağlı olarak değişiklik gösterebileceğini belirtmiştir.

Çocuğun özellikle sosyal ve duygusal alanlardaki gelişiminde önemli role sahip olmasıyla birlikte mizacın; çocuğun aile, okul ve çevre hayatına ne derece uyum sağlayacağı üzerinde de uzun süreli etkisi bulunmaktadır (Prior, Sanson, Smart ve Oberklaid, 2000). Mizacın sosyal gelişim üzerindeki etkilerini belirten gelişim süreçlerini açıklamaya yönelik olarak dört farklı model öne sürülmüştür. Bu modellerden ilki, mizacın sosyal gelişim üzerinde direkt ve doğrusal etkisinin olduğunu söylerken, ikincisi dolaylı etkilerinden, üçüncüsü etkileşimli yapısından ve dördüncüsü ise transaksiyonel bir yapıdan bahseder. Etkileşimi temel alan modele göre mizaç, bireyin gelişimini çevresiyle olan “uyum iyiliği” aracılığıyla etkilemektedir. Transaksiyonel modele göre ise mizaç, sağlık durumu ve bilişsel kapasite ile birlikte ebeveynle, aileyle ilgili koşullar ve daha geniş olarak sosyokültürel bağlamın tamamı gelişimin patikalarını açıklamak ve tahmin edebilmek için birbirine bağlıdır (Sanson, Hemphill ve Smart, 2004). Toplumsal davranışlarla da ilişkili olan mizaç, “okul öncesi dönem

çocuklarında akranları ile sosyalleşme çabalarındaki çatışma durumları ile de kendini göstermektedir” (Berk, 2009: 499). Avustralya Mizaç Projesi (ATP) tarafından yapılan tanımlamada mizaç; esneklik/reaktivite, sebat ve sosyallik olmak üzere üç ana boyutta ele alınmıştır (Yağmurlu ve Sanson, 2009). Sanson, Hemphill ve Smart (2004) ise bu boyutlara ek olarak çocuğun yemek yeme, uyku gibi alışlagelmiş düzenlilik kurallarına atıfta bulunan “ritmiklik” boyutunu eklemiştir. Bu boyutlar çocuğun sosyal gelişimi ile yakından ilgilidir (Yağmurlu ve Sanson, 2009).

Okul öncesi dönem çocuklarının benlik algıları, mizaçları ve sosyal becerileri üzerine yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda mizacın sosyal yeterlilikle (Çorapçı, 2008; Griggs, Gagnon, Huelsman, Kidder-Ashley ve Ballard, 2009; Rudasill ve Konold, 2008), sosyal davranışlarla (Arı ve Yaban, 2016; Sterry, Reiter-Purtill, Gartstein, Gerhardt, Vannatta ve Noll, 2010), akran etkileşimi, sosyalleşme ve iletişim kurmayla (Acar, Rudasill, Molfese, Torquati ve Prokasky, 2015) ve sosyal uyumla (Akbaş, 2016) ilişkisi ortaya konmuştur. Buna karşın mizacın sosyal yetkinlikle ilişkili olmadığı da yapılan farklı araştırmalarda (Altun-Nalbant, 2016) belirlenen sonuçlar arasındadır.

Benlik algısı ile sosyal duygusal gelişim, sosyal problem çözme (Özkan, 2015; Polat ve Akşin, 2015), benlik algısının bir alt boyutu olan benlik saygısı ile sosyal davranış gelişimi (Gizir ve Baran, 2003) arasında olumlu ilişkiler olduğunu ifade eden çalışmalar mevcuttur. Özellikle benlik ve sosyal gelişim ile ilgili yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilen, dikkat çekici değişken cinsiyet olmuştur. Okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyetlerine göre sosyal becerileri ve sosyal yetkinlikleri arasında (Akman, Topçu, Baydemir, Şahin, Şirin ve Çelik-Arslan, 2011; Ayyıldız, 2011; Öneren-Şendil, 2010) fark olmadığını ifade eden araştırmalar olduğu gibi, tam aksi olarak okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyetlerine göre sosyal becerilerinin farklılık gösterdiğini (Elibol-Gültekin, 2008; Karaca, Gündüz ve Aral, 2011; Ömeroğlu vd., 2014; Tatlı ve Alakoç-Pirpir, 2015) belirten araştırmalar da mevcuttur.

Benlik algısı ile ilgili yapılan araştırmalarda da benzer bir durum söz konusudur. Benlik algısının cinsiyete göre farklılaştığını bulgulayan araştırmalar (Akşin-Yavuz, Güven, Bayındır, Sezer ve Yılmaz, 2016; Bosacki, 2007; Sarıca, 2010; Şanlı, 2012) olduğu gibi; cinsiyete göre herhangi bir farkın olmadığını belirleyen araştırmalar (Dündar, 2010; Kuru-Turaşlı, 2006; Yakupoğlu, 2011; Zincirkıran, 2008) da vardır.

Başaran’a (2005) göre, çocuğun okul öncesi dönemde yerleşen temel kişilik özellikleri, okul çağında ve sonraki yıllarda edinilen çevre tarafından kolay kolay değiştirilememektedir. Ancak eğitimle, bazı kişilik özelliklerinin zayıflatılması ya da güçlendirilmesi, beğenilmeyen kişilik özelliklerinin başka özelliklerle telafisi söz konusu olabilmektedir. Bu değişimin

sağlanması çocukların sosyal gelişim anlamında uygun şekilde desteklenmeleri ile mümkün olabilmektedir. Sosyal gelişim ömür boyu devam eden bir süreç olmasının yanı sıra okul öncesi eğitim kurumunda alınan eğitimle birlikte çocukların mizaçları, benlik algıları ve sosyal ilişkileri ile yakından ilişkilidir (Erden ve Akman, 2011; Santrock, 2010). Bu bilgilerden hareketle bu araştırmada da, okul öncesi dönemde bireyin kalıtım ve çevre yoluyla edindiği kişilik özelliklerinin şekillendiği göz önüne alınarak çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilgili alan yazında göz önüne alındığında bireyin cinsiyetinin benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri ile ilişkisinin araştırılmaya devam edilmesi gereken bir değişken olduğunu göstermektedir. Bu temel amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çocukların; benlik algısı, mizaç ve sosyal beceri puanlarının ölçme araçlarının maddelerine göre dağılımı nedir?
2. Okul öncesi dönem çocuklarının benlik algıları, mizaçları ve sosyal becerileri arasında ilişki var mıdır?
3. Okul öncesi dönem çocuklarının benlik algıları ve mizaçları sosyal becerilerini yordamakta mıdır?
4. Okul öncesi dönem çocuklarının benlik algıları, mizaçları ve sosyal becerileri cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?

2. Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri bireylerin birtakım özelliklerinin belirlenmek istediğinde en çok tercih edilen modellerdendir. “Aynı zamanda bu modeller değişkenler arasındaki ilişkileri tetkik etmeye, tahminler yapmaya ve alt grupların nasıl değiştiğini belirlemeye de yardımcı olurlar” (Christensen, Johnson, ve Turner, 2015: 371). Çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal beceri özellikleri arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin düzeylerinin incelenmesi amaçlandığı için bu model tercih edilmiştir.

Örneklem ve Örnekleme

Araştırmanın örneklem grubu 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Erzurum il merkezine bağlı Aziziye, Yakutiye ve Palandöken ilçelerindeki devlete ait okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 300 çocuktan oluşmaktadır. Örneklem grubunun belirlenmesinde araştırmanın amacına uygun olarak çok aşamalı örnekleme seçim süreci tercih edilmiştir. Önce küme örnekleme yoluyla verilerin toplanacağı kurumlar belirlenmiş, ardından eleman örnekleme yoluyla bu kurumlarda eğitim gören çocuklar belirlenmiştir. Hem kurumların

belirlenmesinde hem de çocukların belirlenmesinde Basit Seçkisiz Örneklem Yöntemi kullanılmıştır. Bu süreçler sonucunda belirlenerek verilerin toplandığı çocukların özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

		f	%
Cinsiyet	Kız	148	49,3
	Erkek	152	50,7
	Toplam	300	100
Yaş	48-54 ay	56	18,7
	55-61 ay	116	38,7
	62-68 ay	104	34,7
	69 ay ve üzeri	24	8
	Toplam	300	100
Devam Ettikleri Kurum	Anasınıfı	44	14,7
	Anaokulu	256	85,3
	Toplam	300	100
Kardeş Sayısı	Kardeş yok	60	20
	1 kardeş	96	32
	2 kardeş	94	31,3
	3 kardeş	42	14
	4 ve üzeri	8	2,7
	Toplam	300	100
Okula Devam Süresi	1. yıl	186	62
	2. yıl	104	34,7
	3. yıl	10	3,3
	Toplam	300	100
Algılanan Gelir Durumu	Alt	13	4,3
	Orta	236	78,7
	Üst	51	17
	Toplam	300	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan çocukların 148’i (%49,3) kız ve 152’si (%50,7) erkek, 56’sı (%18,7) 48-54 ay, 116’sı (%38,7) 55-61 ay, 104’ü (%34,7) 62-68 ay ve 24’ü (%8) 69 ay ve üzeri yaş aralığındadır. Çocukların 44’ü (%14,7) anasınıfına ve 256’sı (%85,3) anaokuluna devam etmektedir. Çocukların 60’ının (%20) kardeşinin olmadığı, 96’sının (%32) 1 kardeşi, 94’ünün (%31,3) 2 kardeşi, 42’sinin (%14) 3 kardeşi ve 8’inin (%2,7) 4 ve üzeri sayıda kardeşinin olduğu görülmektedir. Çocukların 186’sının (%62) okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılı, 104’ünün (%34,7) 2. yılı ve 10’unun (%3,3) 3. yılı olduğu görülmektedir. Çocukların ailelerinin algılanan gelir durumlarına göre dağılımına bakıldığında; 13’ünün (%4,3) alt, 236’sının (%78,7) orta ve 51’inin (%17) üst seviyede olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler; araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği ile Okul Öncesi Çocuklar için Sosyal Beceri Formu kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından geliştirilen form; çocukların cinsiyet, yaş, devam ettikleri kurum türü, kardeş sayısı, okul öncesi eğitime devam etme süresi, algılanan gelir durumuna yönelik sorulardan oluşmaktadır.

DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği

Demoulin (1998) tarafından çocukların benlik algılarını sistematik olarak analiz etme amacıyla geliştirilmiş olan ölçek, Kuru-Turaşlı (2006) tarafından 60-72 aylık çocuklar için Türkçeye için uyarlanmıştır. İlerleyen yıllarda Zembat *vd.* (2016) tarafından ölçeğin 36-72 aylık çocuklar için geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. İki alt boyuttan oluşan ölçeğin asıl formu öz saygı (15 madde) ve öz yeterlik (15 madde) olmak üzere toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Kuru-Turaşlı (2006) ölçeğin Türkçeye uyarlama sürecinde öz saygı boyutundan bir madde çıkarılarak 29 maddeye düşürüldüğünü belirtmiştir. Zembat *vd.* (2016) de Kuru-Turaşlı'nın (2006) uyarlamasını yapmış olduğu 29 maddelik ölçeğin 36-72 aylık çocuklar için geçerlik güvenirliğini hesaplamışlardır. Bu kapsam ölçeğin güvenirliğinin sınanması amacıyla madde-toplam korelasyon değerleri incelenmiştir. Bu süreçte .089 değere sahip olan madde ölçme aracından çıkarılarak yeniden analiz edilmiş ve buna göre en düşük değer .139, en yüksek değer .461 olarak belirlenmiştir. Testi yarılama yöntemi kullanılarak hesaplanan pearson korelasyon değeri .673 olarak saptanmıştır. Guttman lambda yöntemiyle hesaplanan güvenirlik katsayısı değerinin .781 ile .814 arasında değiştiği bulgulanmıştır. Ölçeğin iç tutarlığının saptanması amacıyla Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmış ve ölçeğin tamamı için bu değer .810 olarak, öz yeterlik için .686 ve öz saygı için .683 olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin geçerliğinin değerlendirilmesi amacıyla madde analizleri ile en alt ve en üst %27 lik dilimler arası karşılaştırmalar yapılmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda tüm maddelerin anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Kriter geçerliğinin incelenmesi amacıyla yapılan analizlerin sonucunda ölçeğin kriter geçerliğini sağlayacak yapıda olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak ölçme aracının güvenilir ve geçerli olduğu belirlenmiştir. Ölçekte her biri bir durumu betimleyen, kısa cümlelerden oluşan toplam 28 madde vardır. Her bir durum (madde) ile ilgili olarak çocukların yanıtları; her gülen yüz: 3 puan, her ifadesiz yüz: 2 puan ve her mutsuz yüz 1 puan üzerinden değerlendirilmektedir. Bu araştırmada ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach's Alpha katsayısı .76 dır.

Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Beceri Formu

Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Beceri Formu Akman vd. (2011) tarafından oluşturulmuştur. Form, 37 maddeden oluşan üçlü likert tipi bir araçtır. Formun güvenilirliğinin sınanması amacıyla yapılan Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı .87 bulunmuştur. Formun geçerliliği için kapsam geçerliliğine bakılmış ve 5 alan uzmanının görüşü alınmıştır. Alınan uzman görüşlerinin ardından 2 madde dışarıda bırakılmıştır. 35 maddeden oluşan ölçek "Her Zaman Yapar, Ara Sıra Yapar, Hiç Yapmaz" ifadelerini içeren üçlü likert tipidir. Bu araştırmada için elde edilen Cronbach's Alpha katsayısı .96 dir.

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği

Prior, Sanson ve Oberklaid tarafından 1989 yılında geliştirilen Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği'nin Türkçeye uyarlaması Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından yapılmıştır. Çocuğun mizaç özelliklerini ölçmeye yönelik altıdan (hemen her zaman) bire (hemen hiç) doğru seçenekleri olan altı dereceli likert tipi bir ölçektir. 30 maddeden oluşan ölçeğin tepkisellik (inflexibility/reactivity), sebatkârlık (persistence), sıcakkanlılık/utangaçlık (approach) ve ritmiklik (rhythmicity) olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Tepkisellik boyutunu ölçen maddeler 7, 8, 11, 16, 19, 20, 24, 25 ve 29; sebatkârlık boyutunu ölçen maddeler 2, 5, 10, 12, 23, 27 ve 30; sıcakkanlılık boyutunu ölçen maddeler 1, 4, 13, 15, 18, 21 ve 28; ritmiklik boyutunu ölçen maddeler ise 3, 6, 9, 14, 17, 22 ve 26. maddelerdir. Bu maddelerden 1, 4, 8, 14, 17, 22, 23 ve 28. maddeler ölçek 6'dan 1'e puanlandığında ters kodlanmaktadır. Her bir alt ölçeğin puanını hesaplamak için o alt ölçekteki maddelerin puanlarının ortalaması alınmaktadır. Boyutlardan alınan yüksek puan sırasıyla, çocuğun yüksek tepkisellik, yüksek sebatkârlık, düşük sıcakkanlılık ve düşük ritmiklik özelliklerine işaret etmektedir. Ölçme aracının güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) hesaplanmıştır. Buna göre ölçeğin tepkisellik alt boyutu için alpha değeri .69; sebatkârlık alt boyutu için .75; sıcakkanlılık/utangaçlık alt boyutu için .79 ve ritmiklik alt boyutu için .63 olarak belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yağmurlu ve Sanson, 2009). Bu araştırmada ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach's Alpha katsayısı .72'dir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde, belirlenen okul öncesi eğitim kurumlarında uygulama yapabilmek üzere İl Millî Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Gerekli izinlerin alınmasının ardından belirlenen kurumların müdürleri ve basit seçkisiz örnekleme ile belirlenen çocukların öğretmenleriyle tanışılarak araştırma süreci hakkında bilgi verilmiş ve ailelere bilgilendirme mektupları gönderilmiştir. Çocuklarının çalışmaya katılmasını kabul eden

ailelerin çocukları ile araştırmacılar tarafından kurumlarda kendilerine gösterilen sessiz ve dikkat dağıtıcı uyaranların bulunmadığı bir ortamda araştırmacı tarafından bire bir görüşmeler yapılarak DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Beceri Formu çocukların öğretmenleri tarafından çalışmaya katılan her bir çocuk için doldurulmuştur. Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği ise süreçte bilgilendirilen anneler tarafından doldurulmuştur. Veriler Şubat-Nisan ayları arasında toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Çocukların demografik özelliklerine ilişkin verilerin frekans ve yüzdeleri çıkarılmıştır. Ölçek maddelerine verilen yanıtların dağılımına ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi ile bakılmış ve dağılımın normal olduğu görülmüştür ($p > .05$). Bu sonuçtan hareketle parametrik istatistik teknikleri uygulanmıştır. Ölçme araçlarından elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler için Pearson Korelasyon Analizi ve Çoklu Regrasyon Analizi yapılmıştır. Çocukların cinsiyetlerine göre ölçme araçlarından elde edilen puanların farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla da Bağımsız Gruplar için T Testi yapılmıştır. İstatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi olarak en düşük $p < .05$ düzeyi dikkate alınmıştır.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma soruları doğrultusunda öncelikli olarak veri toplama araçlarına verilen yanıtların soru maddelerine göre dağılımını inceleyen analizlere yer verilmiştir (Tablo 2, 3 ve 4). Ardından veri toplama araçlarından elde edilen puanlar arasındaki ilişkilere yönelik yapılan analizler verilmiş (Tablo 5), sosyal becerilerin yordanmasına yönelik mizaç ve benlik algısı arasındaki ilişkilere yönelik analizler verilmiş (Tablo 6) ve çocukların cinsiyetlerine göre ölçme araçlarından elde edilen puanların farklılık gösterip göstermediğine yönelik analizler verilmiştir (Tablo 7).

Tablo 2: Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Testine Yönelik Verilen Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Testi								
	Mutsuz Yüz (1 puan)		İfadesiz Yüz (2 puan)		Gülen Yüz (3 puan)		N	\bar{X}	Ss
	f	%	f	%	f	%			
16.	-	-	30	10	270	90	300	2,90	,30
25.	-	-	32	10,7	268	89,3	300	2,89	,30
28.	-	-	32	10,7	268	89,3	300	2,89	,30
1.	-	-	36	12	264	88	300	2,88	,32
8.	-	-	34	11,3	266	88,7	300	2,88	,31
19.	-	-	36	12	264	88	300	2,88	,32
17.	-	-	42	14	258	86	300	2,86	,34
21.	-	-	44	14,7	256	85,3	300	2,85	,35
3.	-	-	48	16	252	84	300	2,84	,36

6.	-	-	46	15,3	254	84,7	300	2,84	,36
13.	-	-	48	16	252	84	300	2,84	,36
20.	-	-	48	16	252	84	300	2,84	,36
24.	-	-	46	15,3	254	84,7	300	2,84	,36
27.	-	-	46	15,3	254	84,7	300	2,84	,36
29.	-	-	46	15,3	254	84,7	300	2,84	,36
18.	-	-	50	16,7	250	83,3	300	2,83	,37
10.	-	-	52	17,3	248	82,7	300	2,82	,37
4.	-	-	60	20	240	80	300	2,80	,40
5.	-	-	58	19,3	242	80,7	300	2,80	,39
7.	-	-	60	20	240	80	300	2,80	2,8
9.	-	-	60	20	240	80	300	2,80	,40
22.	-	-	58	19,3	242	80,7	300	2,80	,39
23.	-	-	58	19,3	242	80,7	300	2,80	,39
26.	-	-	60	20	240	80	300	2,80	,40
11.	-	-	64	21,3	236	78,7	300	2,78	,41
12.	-	-	66	22	234	78	300	2,78	,41
2.	-	-	68	22,7	232	77,3	300	2,77	,41
14.	-	-	72	24	228	76	300	2,76	,42

Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Testi'ne yönelik verilen yanıtlara, bakıldığında en fazla gülen yüz boyadıkları maddenin “Oyun zamanı, arkadaşlarımla birlikteyken, hissederim.” ifadesinin yer aldığı 16. madde ($\bar{X} = 2.90$) olduğu görülmektedir. Bu maddeden sonra en fazla gülen yüz boyanan maddeler $\bar{X} = 2.89$ ortalamalarla 25 (Öğretmenim beni evimde ziyarete gelse, hissederdim.) ve 28. (Her gün sınıfıma girdiğimde ve sandalyeme oturduğumda, hissederim.) maddeler olmuştur. Çocukların yanıtları incelendiğinde, en az gülen yüz boyanan maddenin $\bar{X} = 2.76$ ortalamayla 14. (Sınıf arkadaşlarımla önünde bir şey anlatmam gerektiğinde, hissederim.) madde olduğu görülmektedir. Çocukların test maddelerinden hiçbirine mutsuz yüz ifadesini boyayarak yanıt vermedikleri görülmektedir.

Tablo 3: Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğine Yönelik Verilen Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği												N	\bar{X}	Ss
	Hemen Hiç		Sık Değil		Değişken, Genelde Olmaz		Değişken, Genelde Olur		Sık Sık		Hemen Her Zaman				
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
9.	14	4,7	18	6	26	8,7	76	25,3	69	23	97	32,3	300	4,53	1,41
14.	-	-	22	7,3	54	18	59	19,7	77	25,7	88	29,3	300	4,51	1,28
3.	9	3	28	9,3	36	12	79	26,3	65	21,7	83	27,7	300	4,37	1,39
22.	-	-	26	8,7	69	23	58	19,3	62	20,7	85	28,3	300	4,37	1,33
26.	8	2,7	34	11,3	46	15,3	65	21,7	83	27,7	64	21,3	300	4,24	1,38
4.	-	-	31	10,3	75	25	62	20,7	62	20,7	70	23,3	300	4,21	1,32
28.	-	-	44	14,7	67	22,3	59	19,7	50	16,7	80	26,7	300	4,18	1,42
17.	-	-	34	11,3	59	19,7	76	25,3	85	28,3	46	15,3	300	4,16	1,23
15.	14	4,7	35	11,7	43	14,3	86	28,7	72	24	50	16,7	300	4,05	1,39
27.	14	4,7	46	15,3	35	11,7	77	25,7	75	25	53	17,7	300	4,04	1,45
2.	14	4,6	54	18	39	13	66	22	72	24	55	18,3	300	3,97	1,50
8.	-	-	52	17,3	98	32,7	30	10	50	16,7	70	23,3	300	3,96	1,45
23.	-	-	39	13	92	30,7	66	22	52	17,3	51	17	300	3,94	1,29
18.	21	7	35	11,7	46	15,3	98	32,7	51	17	49	16,3	300	3,90	1,43
21.	19	6,3	44	14,7	47	15,7	84	28	52	17,3	54	18	300	3,89	1,48
10.	21	7	43	14,3	59	19,7	68	22,7	58	19,3	51	17	300	3,84	1,50
6.	19	6,3	58	19,3	45	15	63	21	63	21	52	17,3	300	3,83	1,54
5.	22	7,3	48	16	54	18	67	22,3	59	19,7	50	16,7	300	3,81	1,52

24.	20	6,7	36	12	52	17,3	97	32,3	62	20,7	33	11	300	3,81	1,36
1.	22	7,3	29	9,7	86	28,7	68	22,7	59	19,7	36	12	300	3,73	1,39
13.	30	10	52	17,3	44	14,7	81	27	51	17	42	14	300	3,65	1,53
30.	23	7,7	60	20	58	19,3	75	25	52	17,3	32	10,7	300	3,56	1,44
12.	20	6,7	70	23,3	62	20,7	65	21,7	50	16,7	33	11	300	3,51	1,45
29.	22	7,3	74	24,7	55	18,3	73	24,3	53	17,7	23	7,7	300	3,43	1,41
16.	41	13,7	60	20	82	27,3	71	23,7	30	10	16	5,3	300	3,12	1,36
20.	42	14	77	25,7	67	22,3	75	25	27	9	12	4	300	3,01	1,33
7.	56	18,7	80	26,7	49	16,3	61	20,3	31	10,3	23	7,7	300	3,00	1,52
25.	61	20,3	78	26	60	20	50	16,7	34	11,3	17	5,7	300	2,89	1,48
19.	69	23	70	23,3	55	18,3	62	20,7	32	10,7	12	4	300	2,84	1,45
11.	125	41,7	56	18,7	43	14,3	38	12,7	21	7	17	5,7	300	2,41	1,56

Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğine yönelik verilen yanıtlara, annelerin “hemen her zaman” seçeneğini en fazla işaretledikleri ifadenin $\bar{X} = 4.53$ ortalamayla “Çocuğumu yatağa yatırdığımda, uykuya dalması aşağı yukarı her gece aynı zamanı alır.” (9. madde) ifadesinin olduğu görülmektedir. Annelerin verdikleri yanıtlara bakıldığında $\bar{X} = 2.41$ ortalamayla “Çocuğum saçının taranması gibi bir işe karşı çıkarsa, buna aylarca direnmeyi sürdürür.” ifadesine “hemen hiç” seçeneğini 125 annenin işaretlediği görülmektedir.

Tablo 4: Sosyal Beceriler Ölçeğine Yönelik Verilen Yanıtlara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	Sosyal Beceriler Ölçeği									
	Hiç Yapmaz		Arasıra Yapar		Her Zaman Yapar		N	\bar{X}	Ss	
	f	%	f	%	f	%				
2.	23	7,7	69	23	208	69,3	300	2,61	,62	
5.	22	7,3	91	30,3	187	62,3	300	2,55	,62	
14.	18	6	98	32,7	184	61,3	300	2,55	,60	
25.	19	6,3	95	31,7	186	62	300	2,55	,61	
7.	19	6,3	99	33	182	60,7	300	2,54	,61	
8.	27	9	87	29	186	62	300	2,53	,65	
19.	19	6,3	102	34	179	59,7	300	2,53	,61	
1.	16	5,3	113	37,7	171	57	300	2,51	,59	
24.	29	9,7	88	29,3	183	61	300	2,51	,66	
11.	22	7,3	106	35,3	172	57,3	300	2,50	,63	
10.	21	7	111	37	168	56	300	2,49	,62	
18.	28	9,3	95	31,7	177	59	300	2,49	,66	
32.	19	6,3	113	37,7	168	56	300	2,49	,61	
6.	29	9,7	98	32,7	173	57,7	300	2,48	,66	
12.	27	9	101	33,7	172	57,3	300	2,48	,65	
20.	22	7,3	111	37	167	55,7	300	2,48	,63	
15.	25	8,3	109	36,3	166	55,3	300	2,47	,64	
9.	26	8,7	110	36,7	164	54,7	300	2,46	,65	
17.	28	9,3	105	35	167	55,7	300	2,46	,66	
23.	23	7,7	115	38,3	162	54	300	2,46	,63	
30.	33	11	95	31,7	172	57,3	300	2,46	,68	
4.	33	11	97	32,3	170	56,7	300	2,45	,68	
35.	26	8,7	115	38,3	159	53	300	2,44	,64	
31.	28	9,3	117	39	155	51,7	300	2,42	,65	
34.	28	9,3	117	39	155	51,7	300	2,42	,65	
3.	34	11,3	109	36,3	157	52,3	300	2,41	,68	
21.	26	8,7	123	41	151	50,3	300	2,41	,64	
13.	28	9,3	123	41	149	49,7	300	2,40	,65	
26.	45	15	93	31	162	54	300	2,39	,73	
16.	26	8,7	134	44,7	140	46,7	300	2,38	,64	
29.	35	11,7	131	43,7	134	44,7	300	2,33	,67	
22.	32	10,7	149	49,7	119	39,7	300	2,29	,64	
27.	42	14	131	43,7	127	42,3	300	2,28	,69	

28.	61	20,3	125	41,7	114	38	300	2,17	,74
33.	48	16	156	52	96	32	300	2,16	,67

Öğretmenlerin çocukların sosyal becerilerine yönelik verdikleri yanıtlar incelendiğinde çocuklarda en fazla ortaya konan sosyal beceri davranışının $\bar{x}=2.61$ ortalamayla “İsmini söyleyerek kendini tanıtır.” olduğu, $\bar{x}=2.16$ ortalamayla “Akranlarınca hayranlık duyulan yetenek ya da becerilere sahiptir.” sosyal beceri özelliğinin ise ölçme aracında yer alan diğer beceriler içerisinde en düşük oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Benlik Algısı, Mizaç ve Sosyal Beceriler Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Özsayı	,639(**)	,914(**)	,063	-,032	-,012	-,068	-,029	,062
2. Özyeterlilik	-	,896(**)	,029	,018	,016	,020	,037	-,011
3. Benlik Algısı Toplam		-	,052	-,009	,001	-,029	,003	,030
4. Sıcakkanlılık-utangaçlık			-	,198(**)	,311(**)	,005	,628(**)	-,073
5. Sebatkârlık				-	,300(**)	-,043	,637(**)	-,056
6. Ritmiklik					-	-,173(**)	,546(**)	-,063
7. Tepkisellik						-	,450(**)	,031
8. Mizaç Toplam							-	-,064
9. Sosyal Beceri								-

N: 300 p<.01(**)

Yapılan korelasyon analizi incelendiğinde, Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı ölçeğinin “Özsayı” alt boyutu puanları ile “Özyeterlilik” alt boyutu puanları ($r=.639$; $p<.001$) ve Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı ölçeği toplam puanları ($r=.914$; $p<.001$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı ölçeğinin “Özyeterlilik” alt boyutu puanları ile Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı toplam puanları arasında da $r=.896$; $p<.001$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Korelasyon analizi incelendiğinde, Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeğinin “Sıcakkanlılık-utangaçlık” alt boyutu puanları ile “Sebatkârlık” ($r=.198$; $p<.001$), “Ritmiklik” ($r=.311$; $p<.001$) alt boyutları puanları ve Mizaç toplam puanları arasında ($r=.628$; $p<.001$) pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Mizaç ölçeği “Sebatkârlık” alt boyutu puanları ile “Ritmiklik” alt boyutu puanları ($r=.300$; $p<.001$) ve Mizaç toplam puanları arasında ($r=.637$; $p<.001$) pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Mizaç ölçeğinin “Ritmiklik” alt boyutu puanları ile “Tepkisellik” alt boyutu puanları arasında $r=-.173$; $p<.001$ düzeyinde negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken, Mizaç toplam puanları arasında $r=.546$; $p<.001$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Mizaç ölçeğinin “Tepkisellik” alt boyutu puanları ile Mizaç toplam puanları arasında $r=.450$; $p<.001$ düzeyinde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Yapılan korelasyon analizi incelendiğinde, Okul Öncesi çocuklar İçin Sosyal Beceri Formu’ndan elde edilen puanlar

ile Benlik Algısı ve Mizaç alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı düzeyde ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 6: Sosyal Becerilerin Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	84,369	20,371	-	4,142	,000	-	-
Benlik algısı	,120	,229	,030	,525	,600	,030	,030
Mizaç	-,076	,069	-1,099	-1,099	,273	-,064	-,064
R=	,070	R ² =	,005				
F _(2, 297) =	,740	p=	,478				

Benlik algısı ve mizaç değişkenleri birlikte, çocukların sosyal beceri puanları ile düşük düzeyde ve istatistiksel açıdan anlamsız bir ilişki vermektedir (R=.070; R²=.005; p>.05). Benlik algısı ve mizaç değişkenleri birlikte, sosyal becerilerdeki toplam varyansın %005'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin sosyal beceri üzerindeki görece önem sırası; mizaç ve benlik algısıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise, benlik algısı ve mizaç değişkenlerinin sosyal beceriler üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadıkları görülmektedir.

Tablo 7: Çocukların Cinsiyetlerine Göre Benlik, Mizaç ve Sosyal Becerilerinin Farklılıklarına Yönelik Bağımsız Gruplar İçin T-Testi Sonuçları

	Grup	Betimsel Değerler				T Testi		
		N	\bar{X}	Ss	Sh	Sd	t	p
Özsaygı	Kız	148	39,91	2,06	,16	298	3,81	,000*
	Erkek	152	38,94	2,33	,18			
Özyeterlilik	Kız	148	41,24	1,68	,13	298	5,29	,000*
	Erkek	152	40,03	2,20	,17			
Benlik Toplam	Kız	148	81,16	3,38	,27	298	5,01	,000*
	Erkek	152	78,98	4,08	,33			
Sıcakkanlılık-utangaçlık	Kız	148	27,49	5,59	,45	298	-,47	,675
	Erkek	152	27,78	5,21	,42			
Sebatkârlık	Kız	148	26,45	6,23	,51	298	-,64	,520
	Erkek	152	26,90	5,81	,47			
Ritmiklik	Kız	148	29,71	4,83	,39	298	-1,13	,258
	Erkek	152	30,33	4,63	,37			
Tepkisellik	Kız	148	28,47	6,85	,56	298	-,05	,953
	Erkek	152	28,52	6,86	,55			
Mizaç Toplam	Kız	148	112,14	13,65	1,12	298	-,94	,344
	Erkek	152	113,55	12,11	,98			
Sosyal Beceri	Kız	148	86,40	15,08	1,23	298	,83	,404
	Erkek	152	84,91	15,81	1,28			

Tablo 7 incelendiğinde, çocukların benlik algıları özsaygı boyutunda ($t_{(298)}=3.81$; $p<.01$), öz yeterlilik boyutunda ($t_{(298)}=5.29$; $p<.01$) ve benlik toplam puanlarında ($t_{(298)}= 5.01$; $p<.01$) cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Ortalamalara bakıldığında benlik alt

boyut puanları ve benlik toplam puanları yüksek düzeyde olmakla birlikte kız çocukların özsaygıları ($\bar{x}=39.91$) erkek çocuklara ($\bar{x}=38.94$) göre daha yüksektir. Öz yeterlilik boyutuna göre kız çocukların öz yeterlilikleri ($\bar{x}=41.24$) erkek çocuklara ($\bar{x}=40.03$) göre daha yüksektir. Benzer şekilde benlik toplam puanlarında da kız çocuklarının ($\bar{x}=81.16$) benlik algılarının erkek çocuklara ($\bar{x}=78.98$) göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Tablo incelendiğinde, mizaç alt boyutları ve toplam puanları ile sosyal beceriler cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>.05$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın amacına uygun olarak çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan korelasyon analizi incelendiğinde; çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülmüştür. Alan yazın incelendiğinde bu üç değişkeni birlikte inceleyen ve aralarındaki ilişkiyi tespit etmeye yönelik yapılan araştırmaya rastlanmamıştır. Çocukların mizaç, benlik algısı ve sosyal beceri değişkenlerinin üçü birlikte ele alındığında aralarında anlamlı bir ilişki olmamasına rağmen alan yazında bu değişkenlerin kendi aralarında ikili olarak ele alındıkları araştırmalarda birbirleriyle ilişkili olduklarını söylemek mümkündür (Bramlett, Scott ve Rowell, 2000; Houck, 1999; Rothbart ve Ahadi, 1994).

Bu araştırmada çocukların benlik algılarına yönelik yüksek puan elde ettikleri yanıtların özellikle oyun oynama, arkadaşlık ilişkileri, öğretmen gibi önem verilen kişilerin ev ziyaretinde bulunması üzerine yoğunlaştığı; düşük puan elde ettikleri yanıtların ise arkadaşları tarafından verilen olumsuz tepkilere yönelik yoğunlaştığı görülmektedir. Dünyaya geldiği andan itibaren sosyal çevre ile etkileşim içerisinde olan bireyin kendisine ilişkin algısı, çevresindeki önem verdiği insanların ona olan yaklaşımı ve kendisinin de bu yaklaşımı nasıl algıladığına göre değişir (Cevher ve Buluş, 2006). Elde edilen bulguda da öğretmen gibi önem verilen kişilerin ev ziyaretinde bulunması ve arkadaşlık ilişkileri hakkındaki yanıtların en yüksek puan alan sorular olması bu bilgiyi destekler niteliktedir. Başka bir ifade ile çalışma grubunu oluşturan çocukların en yüksek puan elde ettikleri yanıtlar literatürde belirtildiği üzere sosyal çevre ve bu çevrede önem verilen kişilerin kendilerine ilişkin görüşleri ile ilgilidir.

Alan yazın incelendiğinde bebeklerin yaklaşık olarak altı ay civarındayken benliğini çevresinden ayırt etmeye başladığı ve ev çevresinden bu süreçte edindiği deneyimlerin benlik algısının şekillenmesinde önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Demoulin, 1999; Güngör, 2010; Polat ve Akşin, 2015). Bununla birlikte benlik algısının özellikle 3 yaşına kadar çocuğun kendini nasıl algıladığına odaklandığı, 3 yaş ve sonrasında itibaren ise çevresinin çocuğu nasıl algıladığı ve değerlendirdiği ile de şekillendiği görülmüştür (Houck, 1999). Bu durum Kandır'a

(2007) göre de üç yaşındaki bir çocukta gelişiminin bir sonucu olarak “ben” kavramı ortaya çıkması ve her zaman kendi isteklerinin olmasını istemesi ile ilişkilidir. Bu süreçte çocuk üç yaşında iken kendisi gibi benmerkezci olan ve her şeyi kendi isteklerine göre yaşamaya çalışan akranlarıyla bir araya geldiğinde hepsi “ben”liğini ortaya koyacağından aralarında sorun yaşanılmaktadır. Benmerkezciliğin 4-5 yaş civarında baskınlığının azalması ile birlikte çocuk, benlik algısını sadece “kendi benliği” üzerinden şekillendirmek yerine sosyal çevresinin de ona karşı tutum, davranış ve beklentilerinden etkilenerek şekillendirmeye başlamaktadır. Bu durum akranlarıyla daha uyumlu hareket eden, kurallara uyan, mizacına göre sosyal çevresi içerisindeki rolünü belirleyen, öz saygı ve öz yeterlilik algılarını geliştiren süreçlerden geçerek sosyal olarak daha uyumlu bir birey hâline dönüşmesi ile devam etmektedir (Berk, 2006; Rudasill vd., 2013; Santrock, 2010).

Çocukların mizaç özelliklerine yönelik annelerin verdikleri yanıtların uyku ve tuvalet gibi rutin ihtiyaçlarda değişken olmayan tutarlılıkta davranışlar sergilediklerine yönelik olduğu görülmektedir. Çocukların sosyal becerilerine yönelik verilen yanıtlarda; ismini söyleme ve dinleme gibi temel sosyal beceriler (Goldstein, Sprafkin, Gershaw ve Klein, 1980’den akt. Bacanlı, 1999) ile sözel yönergelere uyma gibi ileri sosyal beceriler (Goldstein, Sprafkin, Gershaw ve Klein, 1980’den akt. Bacanlı, 1999) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Çocukların mizaçlarının sosyal yeterlilikleri ile ilişkilerinin incelendiği araştırma sonuçlarına göre zor mizaçlı çocukların sosyal yeterliliklerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların mizaç özelliklerinden sebatkârlık ve adaptasyon özelliklerinin de sosyal becerileri ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çocukların olumlu sosyal davranışlarının mizaçları, ebeveyn tutumları ve kültürel çocuk yetiştirme tutumlarından etkilendikleri ifade edilmiştir (Bramlett, Scott ve Rowell, 2000; Sanson, Hemphill ve Smart, 2004; Yağmurlu ve Sanson, 2009). Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ve alan yazından elde edilen bilgiler birlikte ele alındığında; çocukların yönergeleri dinleme becerilerinin daha yüksek çıkması ile birlikte çocukların öz bakım becerilerine yönelik süreçlerde daha tutarlı olmalarını özellikle Yağmur ve Sanson (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında da yer aldığı üzere çocukların yetiştirilme tutumları ile ilişkilendirmek mümkün olabilir. Ülkemizde çocukların kendi ihtiyaçlarını kendileri gideren, söz dinleyen, “aileye karşı iyi” olan bireyler olarak yetiştirilmesi (Kağıtçıbaşı, 1982’den akt. Yağmurlu ve Sanson, 2009) ve bu beklenti içinde olunması sebebiyle bu araştırmadan elde edilen sonuçların açıklanması mümkün olabilir.

Araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının benlik algıları, mizaçları ve sosyal beceri düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi sonucunda çalışma grubunda yer alan çocukların benlik algısı toplam puan, öz saygı ve öz yeterlilik

puanlarının kız çocukların lehine anlamlı farklılık gösterdiği; mizaç toplam puan ve alt boyutları ile sosyal becerilerinin kız ya da erkek olmalarına göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde; çocukların benlik algıları ve bazı alt boyutlarının cinsiyete göre kız çocukları lehine farklılaştığı (Bencik, 2006; Bosacki, 2007; Çelik, Tuğrul ve Yalçın, 2002; Marsh, Ellis ve Craven, 2002; Wilgenbusch ve Merrell, 1999), erkek çocuklar lehine farklılaştığı (Gabay, 1996; Polat ve Akşin, 2015) ve farklılaşmanın olmadığı (Crocker, Eklund ve Kowalski, 2000; Şeremet, 2006; Kuru-Turaşlı, 2006) çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu durum, benlik algısının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ve fark varsa hangi cinsiyet lehine olduğuna dair bir görüş birliğinin henüz bulunmadığını göstermektedir. Sonuçlarda görülen söz konusu farkın farklı çalışmalarda ele alınan farklı özellikteki örneklem gruplarından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Benlik algısının cinsiyete göre ne tür farklılıklar gösterdiğine yönelik daha fazla çalışma yapılması gerektiği söylenebilir.

En yalın ve genel anlamıyla biyolojik temelli bireysel farklar olan mizaç, kişinin kendisiyle ilgili algısı olan benlik algısı ve sosyal yaşamın önemli bir parçası olan sosyal beceriler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte sosyal becerinin yordayıcısı olarak mizaç ve benlik algısı incelenmiş; bu değişkenlerin sosyal beceriyi yordamadığı ancak mizacın sosyal beceriler üzerinde benlik algısına göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelişimi çoklu kapsamda ele alan bioekolojik kurama göre çocukların sürekli olarak karşılıklı etkileşim içinde olduğu bireylerden bazı özellikler edindiği ve bunları ilerleyen yaşamında sergileyeceği davranışların temelini oluşturacağı ifade edilmektedir (Bronfenbrenner ve Morris, 2005'ten akt. Rudasill, Niehaus, Buhs ve White, 2013). Bu doğrultuda sosyal becerileri yordayan değişkenlerin inceleneceği araştırmalarda, boylamsal çalışmaların düzenlenmesi önerilmektedir. Farklı yaş grupları ile uzun süreli değişimlerin incelenerek değerlendirileceği araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- ACAR, İ. H., RUDASILL, K. M., MOLFESE, V. J., TORQUATI, J. ve PROKASKY, A. (2015). *Temperament and preschool children's peer interactions*. *Early Education and Development*, 26, 479-495. <http://digitalcommons.unl.edu/famconfacpub/117/> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- AKBAŞ, B. (2016). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60 Ay ve Üzeri Çocukların Sosyal Uyum Becerileri İle Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- AKMAN, B., TOPÇU, Z., BAYDEMİR, G., ŞAHİN, S., ŞİRİN, E. ve ÇELİK ARSLAN, A. (2011). 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Oyun Arkadaşı Tercihleri Üzerindeki Etkisi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2), 1548-1560. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/185576> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.

- AKŞİN-YAVUZ, E., GÜVEN, G., BAYINDIR, D., SEZER, T. ve YILMAZ, E. (2016). Annelerin Çocuğunu Kabul Düzeyi İle Çocukların Benlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 1065-1081. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/aibuefd/article/view/5000204941> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- ALTUN-NALBANT, A. (2016). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5 Yaş Çocukların Mizaç, Sosyal Yetkinlik Özellikleri İle Çaba Sarf Ederek Kendini Denetleme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı.
- ARI, M. ve YABAN, E. H. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Davranışları: Mizaç ve Duygu Düzenlemenin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 125-141. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1974-published.pdf> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- AYYILDIZ, T. (2011). *6 Yaş (60–72 ay) Çocuklarda Sosyal Beceri Geliştirerek Şiddeti Önleme Programının Etkisi*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- BACANLI, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel.
- BAŞARAN, İ. E. (2005). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- BENCİK, S. (2006). *Üstün Yetenekli Çocuklarda Mükemmeliyetçilik ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- BERK, L. (2006). *Child Development* (7th ed.). Illinois: Pearson Education Inc.
- BERK, L. E. (2009). Kişilik ve Toplumsal Gelişim. *Çocuk Gelişimi* (471-522). (çev. A. Dönmez). Ankara, İmge.
- BERK, L. E. (2012). Bebeklik ve Yürüme Çağında Duygusal ve Sosyal Gelişim. (çev. B. Tortamış Özkaya). *Bebekler ve Çocuklar* (246-287). (çev. ed. N. Işıkoğlu Erdoğan). Ankara: Nobel.
- BOSACKI, L. S. (2007). Children's Understandings of Emotions and Self: Are There Gender Differences? *Journal Research in Childhood Education*. 22(2), 155-172. <https://eric.ed.gov/?id=EJ929690> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- BRAMLETT, R. K., SCOTT, P. ve ROWELL, R. K. (2000). A Comparison of Temperament and Social Skills in Predicting Academic Performance in First Grades. *Special Services in the School*, 16 (1/2), 147-158. <https://www.researchgate.net/publication/254382785> adresinden 09.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- CEVHER, F. N. ve BULUŞ, M. (2006). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarda Akademik Benlik Saygısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 28-39.
- CHRISTENSEN, L. B., JOHNSON, R. B. ve TURNER, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri: Desen ve Analiz*. (çev. ed. A. Aypay). Ankara: Anı.
- CROCKER, P. R. E., EKLUND, R. C. ve KOWALSKI, K. C. (2000). Children's Physical Activity And Physical Self-Perceptions. *Journal of Sport Sciences*, 18, 383-394. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10902673> adresinden 09.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- ÇELİK, E., TUĞRUL, B. ve YALÇIN, S. S. (2002). Dört Altı Yaşlar Arasındaki Anaokulu Çocuklarının Duygusal Yüz İfadesiyle Kendilerini, Anne-Babalarını Ve Öğretmenlerini Algılaması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22: 29-39. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/hunefd/article/view/5000048819/5000046139> adresinden 09.09.2017 tarihinde erişilmiştir.

- ÇORAPÇI, F. (2008). The Role of Child Temperament on Head Start Preschoolers' Social Competence in the Context of Cumulative Risk. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29, 1–16. <https://eric.ed.gov/?id=EJ788403> adresinden 10.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- DEMOULIN, D. F. (1998). Giving Kids A Good Emotional Start-What Head Start Parents and Teachers Should Know to Ensure Emotionally Healthy Children. *Children and Families, Fall*. <https://www.ilikeme.org/article1.html> adresinden 24.07.2017 tarihinde erişilmiştir.
- DEMOULIN, D. F. (1999). A Personalized Development of Self Concept For Beginning Readers. *Journal of Education*, 20(1), 14. <https://www.questia.com/library/journal/1G1-56639696/a-personalized-development-of-self-concept-for-beginning> adresinden 13.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- DÜNDAR, B. (2010). *Okul Öncesi Dönem 6 Yaş Çocuklarının Benlik Alguları ile Bilişsel Performansları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ELİBOL-GÜLTEKİN, S. (2008). *5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ERDEN, M. ve AKMAN, Y. (2011). *Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretme*. Ankara: Arkadaş.
- GABAY, R. (1996). *Çocuklarda Benlik Sisteminin İncelenmesi*. Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GİZİR, Z. ve BARAN, G. (2003). Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 118. <http://dergipark.gov.tr/cuefd> adresinden 12.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- GOLDSMITH, H. H., BUSS, A. H., PLOMIN, R., ROTHBART, M. K., THOMAS, A., CHESS, S., HINDE, R. A. ve McCALL, R. B. (1987). Roundtable: What is temperament? Four approaches. *Child Development*, 58(2), 505-529. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3829791> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- GRIFFORE, R. J. ve PHENICE, L. A. (2016). Proximal Processes and Casuality in Human Development. *European Journal of Educational and Development Psychology*, 4(1),10-16. <http://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Proximal-Processes-and-Causality-in-Human-Development.pdf> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- GRIGGS, M. S., GAGNON, S. G., HUELSMAN, T. J., KIDDER ASHLEY, P. ve BALLARD, M. (2009). Student-Teacher Relationships Matter: Moderating Influences Between Temperament and Preschool Social Competence. *Psychology in The Schools*, 46(6), 553-567. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.906.6858&rep=rep1&type=pdf> adresinden 09.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- GÜNGÖR, G. (2010). *İlköğretim Düzeyindeki Öğrencilerin Benlik Kavramlarının ve Çalışma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- HOUCK, G. M. (1999). The measurement of child characteristics from infancy to toddlerhood: temperament, developmental competence, self concept and social competence. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 22: 2-3, 101-127. <http://www.tandfonline.com/loi/icpn20> adresinden 09.09.2017 tarihinde erişilmiştir.

- KANDIR, A. (2007). *Gelişimde 3-6 yaş: Çocuğum büyüyor.* (1. baskı). İstanbul: Morpa Kültür.
- KARACA, N. H., GÜNDÜZ, A. ve ARAL, N. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranışının İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(2), 65-76. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/132122-20120421133715-karaca-4.pdf> adresinden 12.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- KURU-TURAŞLI, N. (2006). *6 Yaş Grubu Çocuklarda Benlik Algısını Desteklemeye Yönelik Sosyal-Duygusal Hazırlık Programının Etkililiğinin İncelenmesi.* Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MARSH, H. W., ELLIS, L. A. ve CRAVEN, R. G. (2002). How do preschool children feel about themselves? Unraveling measurement and multidimensional self-concept structure. *Developmental Psychology*, 38(3), 376-393. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12005381> adresinden 09.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- ÖMEROĞLU, E., BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKAN, M., AYDOĞAN, Y., KILIÇ ÇAKMAK, E., GÜLTEKİN AKDUMAN, G. vd. (2014). Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği Anne-Baba Formuna Ait Norm Değerlerinin Belirlenmesi ve Yorumlanması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 102-115. http://joiss.karabuk.edu.tr/Makaleler/1967364730_1%20Ozlem%20Yurt.pdf adresinden 15.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- ÖNEREN-ŞENDİL, Ç. (2010). *An Investigation of Social Competence and Behavioral Problems of 5- 6 Year - Old Children Through Peer Preference, Temperament and Gender.* Master Thesis. Middle East Technical University School of Social Sciences.
- ÖZKAN, H. K. (2015). *Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları ile Çocukların Benlik Algısı ve Sosyal Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- POLAT, Ö. ve AKŞİN, E. (2015). A Study of the Relationship Between Self-Concept and Primary School Readiness in 60- 72 Month-Old Children and the Analysis of Their Primary School Readiness and Self Concept According to Some Variables. *European Journal of Research on Education*, 3(2), 14-21. <http://iassr2.org/rs/030202.pdf> adresinden 12.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- PRIOR, M., SANSON, A., SMART, D. ve OBERKLAD, F. (2000). *Pathways from infancy to adolescence. Australian temperament project 1983-2000.* Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- ROTHBART, M. K. ve AHADI, S. A. (1994). Temperament and the Development of Personality. *Journal of Abnormal Psychology*, 103 (1), 55-66. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/8040481> adresinden 09.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- RUDASILL, K. M. ve KONOLD, T. R. (2008). Contributions of Children's Temperament to Teachers' Judgments Of Social Competence From Kindergarten Through Second Grade. *Early Education and Development*, 19, 643-666. <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1127&context=edpsychpapers> adresinden 18.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- RUDASILL, K. M., NIEHAUS, K., BUHS, E. ve WHITE, J. M. (2013). Temperament in Early Childhood and Peer Interactions in Third Grade: The Role of Teacher-Child Relationships in Early Elementary Grades. *Journal of School Psychology*, 51, 701-716. https://www.researchgate.net/publication/259112471_Temperament_in_early_childhood_and_peer_interactions_in_third_grade_The_role_of_teacher-child_relationships_in_early_elementary_grades adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.

- SANSON, A., HEMPHILL, S. A. ve SMART, D. (2004). Connections Between Temperament and Social Development: A Review. *Social Development*, 13(1), 142-170. <https://eric.ed.gov/?id=EJ687357> adresinden 11.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- SANTROCK, J. (2010). *Educational Psychology*. (5th ed.). New York: Mc Graw Hill.
- SARICA, Ö. (2010). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5 ve 6 Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramlarının Çeşitli Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- STERRY, T. W., REITER PURTILL, J., GARTSTEIN, M. A., GERHARDT, C. A., VANNATTA, K. ve NOLL, R. B. (2010). Temperament and Peer Acceptance: The Mediating Role of Social Behavior. *Merrill-Palmer Quarterly*, 56, 189-219. <http://psycnet.apa.org/record/2013-35569-005> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- ŞANLI, Z. S. (2012). *Probleme Dayalı Altı Aşamalı Ders İşleme Modelinin Anaokuluna Giden 60-72 Aylık Çocukların Benlik Algularına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞEREMET, Ö. E. (2006). *Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının (5-6 Yaş) Kendilik Algularının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TATLI, S. ve ALAKOÇ-PİRPİR, D. (2015). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Öğretmenleriyle Olan İlişkilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 31, 429-441. <https://www.jasstudies.com/Makaleler/768067147.pdf> adresinden 14.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- WILGENBUSCH, T. ve MERRELL, K. W. (1999). Gender Differences in Self Concept Among Children and Adolescent: A Meta Analysis Of Multidimensional Studies. *School Psychology Quarterly*, 14(2), 101-120. <https://www.researchgate.net/publication/232442125> adresinden 09.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- YAĞMURLU, B. ve SANSON, A. (2009). Parenting and Temperament as Predictors of Prosocial Behaviour in Australian and Turkish Australian Children. *Australian Journal of Psychology*, 61(2), 77-88. https://www.researchgate.net/publication/240237664_Parenting_and_temperament_as_predictors_of_prosocial_behavior_in_Australian_and_Turkish_Australian_children adresinden 12.08.2017 tarihinde erişilmiştir.
- YAKUPOĞLU, Y. (2011). *Erken Çocukluk Döneminde Yer Alan, Okulöncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Benlik Kavramı Algısıyla Babalarının Bağlanma Stillerinin (Güvenli-Korkulu-Kayıtsız-Saplantılı) Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ZEMBAT R., KURU TURAŞLI N., GÜVEN G., SEZER T., AKŞİN E., YILMAZ E. ve BAYINDIR D. (2016). Validity and Reliability of the Demoulin Self Concept Developmental Scale for the 36-72 Month Old Children. *Journal of Education and Training Studies*, 4, 143-158. <http://redfame.com/journal/index.php/jets/article/view/1156/1190> adresinden 10.09.2017 tarihinde erişilmiştir.
- ZİNCİRKIRAN, Z. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.